

תלמוד הגבר לעולים חדשים מסכת סוכה

הוראות

א. משך הבחינה : שתיים וחצי

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה :

בשאלון זה פרק אחד $(7 \times 14) = 98$ נקודות

2 נקודות להוסיף באופן יחסי.

ג. חומר עזר מותר בשימוש : מילון לועזי-עברי / עברי – לועזי.

ד. הוראות מיוחדות : אין

יש לכתוב במחברת הבחינה בלבד. יש לרשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.

כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.

בהצלחה!

השאלות

ענו על שבע מן השאלות 1-10 (לכל שאלה - 14 נקודות)

1. סוכה גבוהה מעשרים אמה ; סוכה דירת עראי

- א. שלושה אמוראים נימקו מדוע סוכה הגבוהה מעשרים אמה פסולה. הסבירו מהי הבעיה בכל אחד מן הנימוקים שבגללה שני האמוראים האחרים נימקו טעם אחר. (8 נקודות)
- ב. לפי רבא, סוכה צריכה להיות דירת עראי.
- (1) על פי התוספות, מה נדרש לעשות כדי שהדפנות ייחשבו כדירת עראי?
- (2) על פי התוס', הסבירו מדוע יש הבדל בין דירת עראי בנוגע לסכך ובין דירת עראי בנוגע לדפנות. (6 נקודות)

2. ראשו ורובו בסוכה

- א. "והתניא מחזקת ראשו ורובו ושולחנו כשרה רבי אומר עד שיהא בה ארבע אמות על ארבע אמות ותניא אידך רבי אומר כל סוכה שאין בה ארבע אמות על ארבע אמות פסולה וחכ"א אפילו אינה מחזקת אלא ראשו ורובו כשרה"
- (1) הסבירו את הסתירה שבין שתי הברייתות שבציטוט.
- (2) כתבו את תירוץ הגמרא לסתירה זו.
- (3) מה הוכיחה הגמרא באמצעות יישוב הסתירה בין שתי הברייתות? (8 נקודות)
- ב. "מי שהיה ראשו ורובו בסוכה ושולחנו בתוך הבית ב"ש אומרים לא יצא וב"ה אומרים יצא ושאינה מחזקת אלא כדי ראשו ורובו בלבד ב"ש פוסלין ובית הלל מכשירין"
- (1) בציטוט שלפניכם יש שני מקרים שבהם נחלקו בית שמאי ובית הלל. ציינו באיזו סוכה מדובר במקרה הראשון ובאיזו סוכה מדובר במקרה השני.
- (2) הסבירו מדוע במקרה הראשון לשון הגמרא היא "לא יצא... יצא", ובמקרה השני לשון הגמרא היא "פוסלין... מכשירין". (6 נקודות)

3. שלוחי מצוה ועוסק במצוה

- א. (1) במשנה נאמר "שלוחי מצוה פטורין מן הסוכה", ופירש רש"י: "ואפילו בשעת חנייתו".
התוספות ציין שתי הוכחות לדברי רש"י מן הגמרא.
הסבירו את שתי ההוכחות של התוספות.
(6 נקודות)
- ב. על פי מסקנת התוספות, הסבירו מדוע רב חסדא ורבה בר רב הונא ישנו מחוץ לסוכה.
(2 נקודות)
- ג. עיינו בדברי הריטב"א שלפניכם וענו על השאלות שאחריהם.
- וכיון דלא מיפטר אלא בעודו עוסק במצוה זו למה לי קרא פשיטא למה יניח מצוה זו מפני מצוה אחרת, וי"ל דהא קמ"ל דאפילו בעי להניח מצוה זו לעשות מצוה אחרת גדולה הימנה אין הרשות בידו סד"א איפטורי הוא דמיפטר מינה אבל אי בעי למשבק הא ולמיעבד אידך הרשות בידו, קמ"ל דכיון דפטור מן האחרת הרי היא אצלו עכשיו כדבר של רשות ואסור להניח מצותו מפני דבר שהוא של רשות.
- (רבי יום טוב בן אברהם אלשבילי, חדושי הריטב"א מסכת סוכה כה ע"א)
- (1) הסבירו את קושיית הריטב"א.
- (2) איזה עיקרון מחדש הריטב"א בתירוץ?
(6 נקודות)

4. הסעודות בסוכה בימי החג – מחלוקות רבי אליעזר וחכמים

- א. במשנה יש שתי מחלוקות בין רבי אליעזר לחכמים. כתבו את דעת חכמים בשתי המחלוקות.
(4 נקודות)
- ב. "אמר בירא א"ר אמי חזר בו ר' אליעזר".
(1) על פי רש"י, מהי ההלכה שממנה חזר בו רבי אליעזר?
(2) בעלי התוספות הקשו ארבע קושיות על רש"י.
הסבירו שתיים מן הקושיות.
(8 נקודות)
- ג. על פי התוספות, כתבו את ההלכה שממנה חזר בו רבי אליעזר.
(2 נקודות)

5. "כעין תדורו" בסוכה

- א. לפי מסקנת הגמרא, כתבו בלשונכם, איזה סוג של לימוד יש ללמוד בסוכה ואיזה סוג של לימוד מותר ללמוד מחוץ לסוכה. היעזרו ברש"י.
(2 נקודות)
- ב. "אמר רבא... מאני מיכלא בר ממטללתא"
(1) על פי רש"י, מהם "מאני מיכלא" ומדוע יש להניח אותם מחוץ לסוכה?
(2) על פי תוספות, מהם "מאני מיכלא" ומדוע יש להניח אותם מחוץ לסוכה?
(6 נקודות)
- ג. "אביי הוה יתיב קמי דרב יוסף במטללתא נשב זקא וקא מייתי ציבותא אמר להו רב יוסף פנו לי מאני מהכא אמר ליה אביי והא תנן משתסרח המקפה"
(1) הסבירו את קושיית אביי על רב יוסף.
(2) הסבירו את תירוצו של רב יוסף.
(6 נקודות)

6. מצוה הבאה בעבירה

- א. (1) כתבו את המחלוקת בין רבי יוחנן ובין שמואל בנוגע לשאלה מתי לולב הגזול פסול.
(2) הסבירו את הנימוק של רבי יוחנן לדבריו ואת הנימוק של שמואל לדבריו.
(6 נקודות)
- ב. עיינו בדברי הרב יחזקאל לנדא ("נודע ביהודה") שלפניכם, וענו על השאלות שאחריהם.
ואמרתי דר' יוחנן ושמואל פליגי אי הכי מהב"ע היא מן התורה או מדרבנן דר"י סבר דאינו יוצא במצוה הב"ע הוא מן התורה ולכך בי"ט שני אף שעיקרו דרבנן גם כן אינו יוצא בגזול משום מצוה הבאה בעבירה דכל מה דתיקון רבנן כעין דאורייתא תיקון.
אבל שמואל סבר דגוף הדין מצוה הבאה בעבירה הוא רק מדרבנן... ולכך מוקי מתניתין רק ביום טוב ראשון אבל ביום טוב שני שעיקרו הוא דרבנן יוצא בגזול דתרתני לא עבדי שחיוב לולב ביום טוב שני אינו מן התורה רק מדרבנן ופסול גזול משום מהב"ע הוא ג"כ רק מדרבנן ולתרתני דרבנן לא מחמירין.
(הרב יחזקאל לנדא, שו"ת נודע ביהודה מהדורא תניינא - אורח חיים סימן קלד)
- (1) על פי הרב יחזקאל לנדא ("נודע ביהודה"), מהי המחלוקת בין רבי יוחנן לשמואל בנוגע ל"מצווה הבאה בעבירה"?
(2) על פי תשובתכם בסעיף קטן (1) הסבירו את המחלוקת בין רבי יוחנן ושמואל בסוגיה שלנו.
(6 נקודות)
- ג. תוספות ציין את הגמרא מהמשך הפרק, שלולב של אשרה ושל עיר הנדחת פסול "משום דמיכתת שיעוריה". הסבירו בלשונכם נימוק (טעם) זה.
(2 נקודות)

7. אגד הלולב

- א. (1) לפי רבי יהודה, מדוע "אין אוגדין את הלולב אלא במינו"?
 (2) מדוע המנהג של אנשי ירושלים לאגוד את לולביהם בגימוניות של זהב אינו סותר את דבריו של רבי יהודה?
 (7 נקודות)
- ב. (1) רבה אמר למגדלי ההושענא שישאירו בית יד מתחת לאגד כדי שלא תהיה חציצה.
 מדוע לפי רבה, האגד נחשב חציצה? היעזרו ברש"י.
 (2) רבה פסק: "לא לינקיט איניש הושענא בסודרא דבעינא לקיחה תמה וליכא"
 מדוע רבה השתמש בדין זה בנימוק של "לקיחה תמה", ולא בנימוק של חציצה? היעזרו בתחילת הדברים של בעלי התוספות.
 (7 נקודות)

8. שומע כעונה; עובר לעשייתו

- א. (1) "ת"ר באמת אמרו בן מברך לאביו..."
 על פי רש"י, מה הם שני התנאים הנדרשים כדי שבן קטן יוכל להוציא את אביו ידי חובה בברכת המזון? נמקו את תשובתכם.
 (5 נקודות)
- ב. "כל המצוות מברך עליהן עובר לעשייתן"
 על פי התוספות, כתבו שתיים מן הדרכים לברך על ארבעת המינים "עובר לעשייתן".
 (4 נקודות)
- ג. עיינו בדברי הרמב"ם וענו על השאלה שאחריהם.
 ה. העושה מצוה ולא בירך, אם מצוה שעדיין עשייתה קיימת מברך אחר עשייה, ואם דבר שעבר הוא אינו מברך. כיצד? הרי שנתעטף בציצית או שלבש תפילין או שישב בסוכה ולא בירך תחלה, חוזר ומברך אחר שנתעטף "אשר קדשנו במצותיו וצונו להתעטף בציצית", וכן מברך אחר שלבש "להניח תפילין", ואחר שישב "לישב בסוכה" וכן כל כיוצא באלו.
 ו. אבל אם שחט בלא ברכה, אינו חוזר אחר שחיטה ומברך "אשר קדשנו במצותיו וצונו על השחיטה". וכן אם כסה הדם בלא ברכה, או הפריש תרומה ומעשרות, או שטבל ולא בירך, אינו חוזר ומברך אחר עשייה, וכן כל כיוצא בזה.
 (רמב"ם הלכות ברכות פרק יא הלכות ה-ו)
- על פי הרמב"ם, על מצות ציצית אפשר לברך אחרי שהתעטף בציצית, אבל על מצות שחיטה אי אפשר לברך אחרי ששחט. הסבירו מדוע.
 (5 נקודות)

9. מתנה על מנת להחזיר

"מתנה על מנת להחזיר שמה מתנה כי הא דאמר רבא הא לך אתרוג זה על מנת שתחזירהו לי... לא החזירו לא יצא"

- א. על פי רש"י, מדוע לא יצא אם לא החזיר את האתרוג?
(2 נקודות)
- ב. (1) על פי תוספות, מה קשה על הדין "לא החזירו לא יצא" מהמעשה המובא בגמרא?
(2) הסבירו בלשונכם את התירוץ של התוספות על קושיה זו.
(6 נקודות)
- ג. (1) על פי התוספות, מדוע לא יוצאים ידי חובה באתרוג של שותפים?
(2) על פי התוספות, כיצד יוצאים ידי חובה באתרוג שכל הקהל קונה בשותפות?
(6 נקודות)

10. יסודות תורה שבעל פה

- א. (1) מה הן "ברייתות"?
(2) מהי "תוספתא"?
(4 נקודות)
- ב. מדרשי ההלכה – מכילתא, ספרא וספרי – חוברו בתקופת התנאים.
(1) מה ההבדל בין האופן בו מסודרים מדרשי ההלכה לאופן בו מסודרת המשנה?
(2) בחרו באחד ממדרשי ההלכה האלה וציינו מהו החומש שעליו נכתב מדרש זה.
(5 נקודות)
- ג. "אלו ואלו דברי א-להים חיים הן" (ערובין יג, ע"ב).
הסבירו כיצד יתכן ששתי דעות סותרות יהיו "דברי א-להים חיים".
(5 נקודות)